

РЕЦЕНЗІЯ

кандидата економічних наук, доцента кафедри міжнародних економічних відносин **Корнелюк Ольги Антонівни**

на дисертаційну роботу

Мацюка Івана Миколайовича

«ОРГАНІЗАЦІЙНО-ЕКОНОМІЧНІ МЕХАНІЗМИ МІСЦЕВОГО РОЗВИТКУ»

подану на здобуття наукового ступеня доктора філософії
з галузі знань 05 Соціальні та поведінкові науки
за спеціальністю 051 – Економіка

Актуальність теми дослідження

Актуальність дисертаційного дослідження Мацюка Івана Миколайовича зумовлена трансформаційними процесами в системі місцевого розвитку України, що відбуваються на тлі повномасштабної війни, внутрішньої міграції та релокації бізнесу, нерівномірності фінансових і інституційних спроможностей громад, а також посилення соціальних потреб населення. За цих умов від ефективності організаційно-економічних рішень на місцевому рівні безпосередньо залежать конкурентоспроможність територій, рівень добробуту домогосподарств і швидкість повоєнної відбудови. Науково-практичний запит посилюється наявністю розривів між стратегічними цілями державної та регіональної політики і фактичними механізмами їх реалізації в громадах: інституційна фрагментарність, обмеженість координації між рівнями управління, недооцінка інклюзивного виміру (потреби ветеранів, ВПО, молоді, осіб із вразливих груп) та слабкий зв'язок локальних пріоритетів із просторовими й економічними особливостями територій. Поглиблення цих дисбалансів загрожує посиленням нерівностей, втратою людського капіталу й відставанням у конкурентній динаміці.

Зміст дисертації відповідає сучасним викликам децентралізації та євроінтеграційного курсу, оскільки спрямований на концептуальне обґрунтування та систематизацію інструментів, що забезпечують узгодженість дій держави, місцевого самоврядування, бізнесу й громадянського суспільства з метою стійкого, інклюзивного зростання. Теоретичне й прикладне значення роботи полягає у формуванні цілісного бачення організаційно-економічного забезпечення місцевого розвитку як передумови підвищення якості публічних рішень, мобілізації місцевих ресурсів і соціальної згуртованості у воєнний та післявоєнний періоди.

Таким чином, тема дисертаційної роботи є надзвичайно актуальною, адже її результати сприятимуть реалізації державної політики регіонального розвитку, підвищенню ефективності функціонування органів місцевого самоврядування та забезпеченню сталого розвитку територіальних громад України.

Зв'язок роботи з науковими програмами, планами та темами

Дисертаційне дослідження Мацюка Івана Миколайовича на тему «Організаційно-економічні механізми місцевого розвитку» виконувалося у межах наукових програм Волинського національного університету імені Лесі

Українки та відповідає пріоритетним напрямам наукової діяльності закладу. Робота безпосередньо пов'язана з виконанням держбюджетних тем Лабораторії проєктів та ініціатив: «Впровадження інклюзивних підходів до реінтеграції ветеранів, учасників бойових дій та їх сімей у цивільне суспільство й економіку України» (державний реєстраційний номер 0124U000566), «Розвиток інклюзивного ринку праці в умовах релокації та міграції: зайнятість, освіта, доходи населення» (державний реєстраційний номер 0123U101558). Здобувачем розроблено організаційно-економічні підходи до стійкого місцевого розвитку з урахуванням потреб ветеранів, інструменти інтеграції цільових груп та механізми адаптації місцевої економічної політики до релокації й міграції. Результати апробовано й впроваджено (довідки № 03-24/04/1876, № 03-24/04/1877 від 27.06.2025).

Оцінка рівня оволодіння здобувачем методологією наукової діяльності

Здобувач демонструє високий рівень володіння методологією наукової діяльності та вміння цілеспрямовано добирати інструментарій відповідно до мети й завдань дослідження організаційно-економічних механізмів місцевого розвитку. Обґрунтовано і послідовно застосовано системний підхід, а також методи аналізу, синтезу, індукції, дедукції та узагальнення для опрацювання теоретичних засад; порівняльний та структурно-функціональний аналіз – для оцінювання інституційної спроможності та ресурсного забезпечення; методи логічного моделювання, абстрагування та структурно-логічного узагальнення – для розроблення концептуально-методичних основ формування та реалізації організаційно-економічного забезпечення; методи динамічного аналізу, порівняння та просторової оцінки – для аналізу інклюзивного потенціалу територіальних громад; індексний метод, нормалізації даних, побудови інтегральних показників; структурно – функціональний і статистичний аналіз, сценарний підхід; SWOT аналіз для дослідження можливостей місцевого розвитку; структурно-функціональний аналіз. Таке поєднання забезпечує комплексність і багаторівневість дослідження, логічний перехід від теоретичного осмислення до прикладних рішень і підтверджує методологічну зрілість автора. Загалом, рівень оволодіння методологією слід оцінити як високий, достатній для самостійного виконання наукового дослідження та отримання практично значущих результатів.

Оцінка наукової новизни результатів дослідження

Наукова новизна дисертаційної роботи підтверджується низкою положень, які виносяться на захист.

Вперше запропоновано алгоритм удосконалення організаційно-економічних механізмів місцевого розвитку на основі індексного профілю та типологізації територій із розрахунком інтегрального індексу. Це дозволило визначати адаптивні стратегії розвитку територій (локальної інклюзії, структурного зростання, інтелектуального прориву та екологічної відповідальності), а також перейти від універсальних до диференційованих моделей місцевої політики, підтвердивши їх ефективність на прикладі регіонів України.

Удосконалено концепцію організаційно-економічного забезпечення місцевого розвитку, методику його оцінювання та організаційно-економічний механізм активізації інноваційного розвитку територій. Відмінною рисою цих напрацювань є поєднання інституційних, фінансових, ресурсних та інформаційно-аналітичних елементів, інтеграція смарт-спеціалізації, цифровізації, безпекових чинників та інструментів інноваційної інфраструктури у єдину систему. Це забезпечує більш стійку, адаптивну та конкурентоспроможну модель розвитку регіонів у національному та міжнародному вимірі.

Подальшого розвитку набули теоретичні засади формування організаційно-економічних механізмів місцевого розвитку, а також розуміння інституційної спроможності та ресурсного забезпечення територій. Удосконалено структурно-функціональний підхід до аналізу умов формування механізмів розвитку, що інтегрує економічні, соціально-інклюзивні, інноваційно-інвестиційні та екологічні складові в єдину систему. Значущим є проведений автором комплексний аналіз параметрів місцевого розвитку на прикладі Волинської області, що дозволило обґрунтувати нові характеристики фінансової стійкості регіону та визначити напрями вдосконалення бюджетної політики у воєнних і післявоєнних умовах. Важливою складовою наукової новизни є запропоноване комплексне вимірювання ефективності організаційно-економічних механізмів місцевого розвитку за допомогою інтегрального індексу, а також розробка концепції інклюзивного фінансового забезпечення сталого розвитку територій. Ці результати дають змогу оцінити динаміку та диспропорції розвитку та формувати адаптивні управлінські рішення, орієнтовані на інклюзивність, інноваційність та довгострокову стійкість місцевих громад.

Результати дослідження, отримані в процесі виконання дисертації, підтверджено довідками про впровадження в роботу Департаменту фінансів Волинської обласної державної адміністрації (№ 1399/06-12/2-25 від 29.07.2025 р.); Відділу фінансів Луцької районної державної адміністрації (№ 136/01-08/2-25 від 29.07.2025 р.); Іваничівської селищної ради Володимирського району Волинської області (№ 150 від 29.07.2025). Теоретичні та методичні розробки дисертації використовуються у освітньому процесі Волинського національного університету імені Лесі Українки, а також у процесі керівництва студентськими проєктами й науковими дослідженнями (довідка про впровадження № 03-24/04/2006 від 07.07.2025 р.).

Ступінь достовірності та обґрунтованості наукових положень, висновків і рекомендацій, сформульованих у дисертації

Наукові положення, висновки та рекомендації, сформульовані у дисертаційній роботі Мацюка Івана, відзначаються високим ступенем достовірності та належною обґрунтованістю. Це забезпечується використанням сучасної методології дослідження, застосуванням широкої інформаційної бази: офіційних статистичних даних Державної служби статистики України, нормативно-правових документів, а також результатів емпіричних досліджень. Отримані результати не лише логічно впливають із поставлених завдань і

методичного апарату дослідження, але й пройшли апробацію на науково-практичних конференціях, відображені у публікаціях автора у фахових виданнях. Це засвідчує їх відповідність науковим стандартам та актуальним потребам розвитку територіальних громад.

Отже, ступінь достовірності та обґрунтованості положень дисертації є достатньо високим, а отримані наукові висновки та практичні рекомендації можуть бути використані в подальших наукових дослідженнях, у діяльності органів місцевого самоврядування та при формуванні стратегічних документів регіонального розвитку.

Оцінка структури та змісту роботи, самостійності її виконання

Структура дисертації є логічною, послідовною та відповідає вимогам до наукових кваліфікаційних праць. Робота складається зі вступу, трьох змістовних розділів, висновків, списку використаних джерел та додатків. У вступі обґрунтовано актуальність теми, визначено мету, завдання, об'єкт і предмет дослідження, а також розкрито наукову новизну та практичне значення результатів.

Перший розділ присвячений теоретичним засадам дослідження організаційно-економічних механізмів місцевого розвитку, у якому розкрито теоретичні основи, інституційну спроможність та ресурсне забезпечення, а також концептуально-методичні підходи до організаційно-економічного забезпечення розвитку територій. Другий розділ має аналітичний характер і містить результати структурно-функціонального аналізу умов формування організаційно-економічних механізмів, оцінку параметрів місцевого розвитку на прикладі Волинської області та апробацію авторської методики комплексного вимірювання ефективності з використанням інтегрального індексу. У третьому розділі обґрунтовано стратегічні напрями удосконалення організаційно-економічних механізмів місцевого розвитку. Зокрема, представлено алгоритм удосконалення механізмів на основі індексного профілю і типологізації територій, розроблено організаційно-економічний механізм активізації інноваційного розвитку в умовах цифровізації та смарт-спеціалізації, а також сформовано концепцію інклюзивного фінансового забезпечення сталого розвитку територій. Висновки до кожного розділу відображають результати дослідження та логічно підсумовують його зміст. Завершальні загальні висновки узагальнюють отримані результати та визначають напрями їх практичного застосування.

Зміст роботи відзначається високим рівнем наукової обґрунтованості, комплексністю підходу та практичною спрямованістю. Структурні елементи гармонійно пов'язані між собою, що забезпечує внутрішню логіку викладення матеріалу.

Аналіз структури та змісту дисертації свідчить про значну самостійність здобувача у виконанні роботи. Це підтверджується системністю проведеного дослідження, поєднанням теоретико-методологічних положень з аналітичними розрахунками та авторськими пропозиціями щодо вдосконалення організаційно-економічних механізмів місцевого розвитку. Усі елементи

дисертації виконані на високому науковому рівні, що свідчить про сформовані у здобувача вміння самостійно вирішувати складні науково-практичні завдання.

Висновок про дотримання правил академічної доброчесності

Дисертаційна робота Мацюка Івана Миколайовича «Організаційно-економічні механізми місцевого розвитку» відповідає вимогам академічної доброчесності. У тексті належним чином оформлені посилання на використані джерела, що свідчить про дотримання правил коректного цитування та поваги до інтелектуальної власності інших науковців.

Результати дослідження є самостійними, не виявлено фактів неправомірного запозичення чи порушення авторських прав. Наукові положення, висновки та рекомендації базуються на власних дослідженнях здобувача, проведеному аналізі статистичних матеріалів, нормативно-правових актів, а також апробації результатів у наукових публікаціях та виступах на конференціях. Дисертаційна робота виконана з дотриманням принципів чесності, прозорості, відповідальності та поваги до академічних стандартів, що підтверджує високий рівень академічної доброчесності здобувача.

Висновок про кількість наукових публікацій, повноту опублікування результатів дисертації та особистий внесок здобувача

За тематикою дисертаційної роботи опубліковано 9 наукових праць загальним обсягом 2,74 друк. арк., із яких автору належить 2,74 друк. арк.; серед них у фахових наукових виданнях України категорії Б опубліковано 4 статті та здійснено 5 публікацій апробаційного характеру. Основні результати дисертації відображені у зазначених публікаціях повною мірою, що свідчить про достатній рівень апробації проведених досліджень. Матеріали роботи оприлюднені на міжнародних і всеукраїнських науково-практичних конференціях, що забезпечило їх фахове обговорення.

Особистий внесок здобувача полягає у розробленні теоретичних, методичних і прикладних положень щодо організаційно-економічних механізмів місцевого розвитку. Усі наукові положення, авторські розробки, висновки та рекомендації, які виносяться на захист, одержані здобувачем самостійно. Це засвідчує високий рівень його наукової зрілості, здатність комплексно поєднувати теоретичні узагальнення з практичними розрахунками та формувати оригінальні пропозиції, спрямовані на вдосконалення організаційно-економічних механізмів розвитку територій.

Дискусійні положення та зауваження щодо змісту дисертації

Дисертаційне дослідження відзначається високим рівнем наукової опрацювання та практичною цінністю результатів. Водночас окремі аспекти викликають дискусію або потребують уточнення:

1. Рисунок 1.1 «Інституційне забезпечення місцевого розвитку» (с. 54) є важливим елементом теоретичної частини дисертації та відображає структуру інституційного забезпечення місцевого розвитку. Схема подає інституції у вигляді переліку, але не зовсім чітко простежуються їх функціональні взаємозв'язки між усіма елементами. Доцільно було б доповнити рисунок

стрілками чи логічними блоками, що показували б напрями впливу та координації.

2. У п. 2.2 (с. 116–136) оцінка параметрів місцевого розвитку на прикладі Волинської області є вагомим прикладом емпіричного аналізу. Проте робота дещо обмежена регіонально, і тому дискусійним залишається питання репрезентативності результатів для інших областей України. Доцільним було б подати порівняння з кількома регіонами.

3. У п. 2.3 (с. 137–178) запропонована методика комплексного вимірювання ефективності організаційно-економічних механізмів на основі інтегрального індексу має значний потенціал. Водночас можна було б доповнити запропоновані субіндекси (соціально-інклюзивний, економічний, інноваційно-інвестиційний та екологічний), іншими показниками (наприклад, інституційний чи безпековий).

4. В п. 3.2 запропоновані механізми активізації інноваційного розвитку територій в умовах цифровізації та смарт-спеціалізації, які викладено змістовно і комплексно комплексно. Однак варто було б підвищити рівень деталізації інструментів фінансового стимулювання та податкових преференцій, а також доречно було б навести більше прикладів практичної реалізації в українських громадах.

5. В п. 3.3 у концепції інклюзивного фінансового забезпечення сталого розвитку слушно підкреслено значення майнового оподаткування та міжнародної допомоги. Водночас дискусійним є питання щодо реалістичності широкого використання боргових інструментів територіальними громадами в умовах воєнних ризиків і економічної нестабільності.

Ці зауваження не знижують загальної наукової та практичної цінності роботи, але відкривають простір для подальших досліджень і вдосконалення.

Загальний висновок

Дисертаційна робота є завершеним науковим дослідженням, у якому комплексно вирішено важливу наукову проблему удосконалення теоретико-методичних і прикладних засад формування та реалізації організаційно-економічних механізмів місцевого розвитку в умовах децентралізації та сучасних викликів сталого розвитку. Робота відзначається актуальністю тематики, чіткістю мети й завдань, належним рівнем теоретичного узагальнення та практичної спрямованості. Здобувач продемонстрував високий рівень володіння методологією наукових досліджень. Наукова новизна дисертації підтверджується удосконаленням методики оцінювання рівня місцевого розвитку, алгоритмів управління розвитком громад, а також подальшим розвитком підходів до оцінки інклюзивного потенціалу, типологізації регіонів і використання інноваційних інструментів управління. Практичне значення одержаних результатів полягає у можливості їх застосування в діяльності органів місцевого самоврядування, регіональних і державних структур для підвищення ефективності управління розвитком територіальних громад. Результати апробовані на конференціях, відображені у наукових публікаціях здобувача, що підтверджує їх достовірність і обґрунтованість.

Дисертаційна робота Мацюка Івана Миколайовича на тему «Організаційно-економічні механізми місцевого розвитку» відповідає вимогам наказу Міністерства освіти і науки України від 12.01.2017 р. № 40 «Про затвердження Вимог до оформлення дисертації» та «Порядку присудження ступеня доктора філософії та скасування рішення разової спеціалізованої вченої ради закладу вищої освіти, наукової установи про присудження ступеня доктора філософії» (Постанова Кабінету Міністрів України від 12 січня 2022 р. № 44, із змінами від 21 вересня 2022 року № 341). Автор дисертаційної роботи, Мацюк Іван Миколайович, заслуговує на присудження наукового ступеня доктора філософії в галузі знань 05 «Соціальні та поведінкові науки» зі спеціальності 051 «Економіка».

Рецензент:

кандидат економічних наук, доцент

кафедри міжнародних економічних відносин

Волинського національного університету імені

Лесі Українки

Ольга КОРНЕЛЮК

